

DOI 10.36074/logos-13.12.2024.022

ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ СТОСОВНО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Ситнік Аліна Костянтинівна¹**Науковий керівник: Летнянчин Любомир Іванович²**

1. здобувач вищої освіти Інституту Служби безпеки України*Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, УКРАЇНА***2.** канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри конституційного права України*Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, УКРАЇНА*

Позитивні зобов'язання держави стосовно внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в умовах збройного конфлікту є важливим елементом забезпечення соціальної стабільності, реалізації конституційних прав і гарантій, а також утвердження принципів верховенства права. Відповідно до міжнародних стандартів, держава має брати на себе активну роль у захисті прав ВПО, створюючи умови для забезпечення житла, працевлаштування, доступу до освіти, охорони здоров'я та соціального страхування. В умовах збройного конфлікту, коли ресурси обмежені, а суспільство перебуває в кризовому стані, виконання цих зобов'язань є критично важливим як для підтримання соціального балансу, так і для забезпечення основоположних прав людини [1, с.11-12].

Забезпечення ВПО житлом є однією з найактуальніших проблем публічного управління в умовах збройного конфлікту. Масштабні руйнування житлової інфраструктури, які виникли внаслідок воєнних дій, спричинили гострий дефіцит доступного житла у багатьох регіонах України. Належним чином розроблені державні програми, що використовують кошти міжнародних гуманітарних організацій здатні забезпечити реконструкцію зруйнованих будівель, створення нового житлового фонду та надання соціального житла для ВПО.

Фінансувати підтримку ВПО можливо також за допомогою заморожених активів РФ, оскільки це відповідає принципам міжнародного права, які дозволяють використовувати активи агресора для відшкодування збитків,

ABSCHNITT 6.

RECHT UND VÖLKERRECHT

завданих постраждалим. Такий підхід дозволяє не лише зменшити навантаження на державний бюджет України, але й сприяє забезпеченню соціальної справедливості. Окрім фінансових аспектів, важливим елементом є впровадження механізмів прозорого та цільового використання коштів, що можуть включати створення незалежних наглядових органів і залучення громадських організацій до моніторингу реалізації житлових програм.

Не менш важливим завданням є працевлаштування та економічна інтеграція ВПО. Втрата роботи через переміщення, зниження економічної активності у зонах конфлікту, а також бар'єри доступу до ринку праці в інших регіонах створюють суттєві ризики соціальної маргіналізації. Розробка державних програм з перекваліфікації, підтримки підприємництва та створення економічних стимулів для роботодавців є важливими кроками до інтеграції ВПО у трудовий ринок. Ці заходи мають бути закріплені в законодавстві й фінансуватися як за рахунок бюджету, так і за рахунок міжнародної допомоги. Особливу увагу слід приділити використанню цифрових платформ для пошуку роботи та надання дистанційної професійної освіти, що відповідає сучасним викликам [2, с.244].

Правова регламентація прав і гарантій ВПО потребує вдосконалення. У чинному законодавстві слід чіткіше визначити обов'язки держави щодо захисту ВПО та конкретні механізми реалізації цих обов'язків. Йдеться, зокрема, про спрощення процедур реєстрації ВПО, забезпечення прозорості надання соціальних виплат і доступу до адміністративних послуг. Інтеграція в українське законодавство європейських стандартів захисту ВПО, передбачених Рекомендацією Rec(2006)6 Комітету міністрів Ради Європи, дозволить підвищити ефективність правового захисту цієї категорії населення [1, с.13].

Окремої уваги заслуговує проблема інтеграції ВПО в нові громади. Відсутність ефективних механізмів соціальної адаптації призводить до зростання соціальної напруги та виникнення конфліктів на місцевому рівні. Держава повинна створити умови для інтеграції шляхом розробки програм підтримки місцевих громад, що приймають ВПО, та розвитку інфраструктури цих регіонів. Надання фінансових компенсацій місцевим громадам за витрати на прийом ВПО є однією з можливих моделей, яка також може фінансуватися за рахунок міжнародних партнерів.

У сфері правового забезпечення держава має враховувати доктрину «Responsibility to Protect» або «R2P», яка передбачає зобов'язання держави щодо захисту своїх громадян навіть в умовах обмежених ресурсів і під час збройного конфлікту. Держава зобов'язана забезпечувати рівність можливостей для ВПО у реалізації їхніх прав нарівні з іншими громадянами

України. Це вимагає впровадження спеціальних заходів допомоги, які відповідають конкретним потребам, викликаним переміщенням. Такий підхід узгоджується з міжнародним правом, яке дозволяє застосовувати позитивні заходи для підтримки вразливих груп. Хоча ці заходи можуть створювати нерівність у ставленні, вони не є дискримінаційними, якщо спрямовані на усунення вразливості й тривають лише до її подолання [3, с.90].

Отже, забезпечення позитивних зобов'язань держави стосовно ВПО в умовах збройного конфлікту є надзвичайно багатограним завданням, що вимагає комплексного підходу. Це завдання включає не лише правове закріплення гарантій, але й фінансове забезпечення, активне залучення міжнародної допомоги, а також розвиток національних інституцій для ефективного управління кризовими ситуаціями. Лише реалізація цих заходів дозволить гарантувати дотримання прав ВПО та їхню інтеграцію у суспільство, що є необхідною передумовою стабільності та розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Христова Г. О. Позитивні зобов'язання держави в ситуації вимушеного внутрішнього переміщення: міжнародні стандарти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2018. №31. С. 11-16.
- [2] Отич Михайло. Соціальна адаптація ВПО в період війни. *Сумський державний університет факультет іноземної філології та соціальних комунікацій*. 2023. С. 242-247.
- [3] Журавльова Г. С. Основні проблеми захисту переміщених осіб в умовах російсько-української війни. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. с. 87-92.